

Ромка. ПТУ — 1977

Олександр Мінович

"Жаль, що ми розвалили Радянський Союз,
адже ми там створили нову людину..."
(з інтерв'ю відомого світового магната).

П'ятиповерхова сіра будівля буквою "П" височіла над кручею й здалеку проглядалася з усіх боків.

Тут було міське профтехучилище будівельників.

За радянськими догмами це була школа і кузня пролетаріату - основа соціалістичного суспільства.

Саме тут виховували нову радянську людину.

— // —

Після вечері дві групи майбутніх сантехніків та мулярів зішлися в дворі за навчальним корпусом, подальше від очей вихователів-майстрів.

Намічалася бійка.

Двоє петеушників щось не поділили між собою. Спочатку поштовхалися в коридорі перед їдальнею, потім обзивали один одного:

- Трусло і чмо, зійди з дороги, бо роздавлю, - сичав Талян з групи С-21.
- Заткнись, жирний, бо ше лопнеш, - відповідав йому Ромка з групи М-22.
- Шо ти сказав, чувак?... Чириз п'ять минут жду тебе в дворі... Гляним, на шо ти харчі переводиш... І підкачайся трохи, на турнічку повиси, може сільонок прибуде, а то звалю з одного удару.

Групи стали у велике коло. На середину вийшли обідчики. Почали відразу махати кулаками, але не попадали один в одного.

Коло почало свистіти. Посипалися підколки і зневажки.

Талян був явно сильнішим Ромки. Вищий на голову, в тілі ширший. Але й Рома був підкачаний і спритний - легко ухилявся від важких кулаків суперника. Талян мусив весь час крутитися, щоб бачити Ромку. Нарешті він спіткнувся і впав на одне коліно. Ромка тут же кинувся в атаку. Вдарив ногою щосили в груди і живіт. Одною рукою, в якій була затиснута коробка сірників, влупив супернику в ніс, від чого той умився червоною юшкою, а потім звалив його на землю й почав гамселити ногами.

Талян здався... Він затулив голову руками і покійно лежав та охав під ударами.

Бійка закінчилася... Всі розійшлися, незадоволені, що все так швидко дійшло кінця. До лежачого хлопця ніхто не підійшов і не помагав піднятися.

Лідери-заводили груп вирішили так цього не залишати і на завтра зійтися група на групу.

Талян пішов вмиватися від червоних патьоків.

Раптом з-за рогу вискочило троє вихователів. Засікли, як петеушник відмивав у вмивальнику від крові свою сорочку.

Директор училища на вихователів підбирав здорових і сильних – таких, аби не боялися знахабнілої купи підлітків. Ці майстри-вихователі педагогіки не вчили. Чуть що, били нещадно тих, хто в чомусь провинився.

Але було так, що і їм доставалося. Петеушники робили їм всякі пакості. Недавно одному палець ледь не відкусили. Швидко викликали.

Вихователі кинулися вияснити, хто бився, але хлопці лишнього не говорили. Повідомляти щось майстрам вважалося стукачеством і за це нещадно карали.

Майстри завели всіх в класи, де довго промивали учням мозок, але не добившись нічого, зробили перекличку й відправили спати.

На ніч один з вихователів залишався в коридорі, з якого було видно всі двері спальних кімнат. Якщо з них роздавалися голоси – тут же заходив і присікав будь-який шум. Все було немов у казармі.

Шепталися учні ще довго. Сходилися тихенько в різних кутках спальні, обговорювали щось, сперечалися. Часом не стримувалися і підвищували голоси, і тоді знову влітав виховатець. Кого встигав засікти, як найбільшого порушника – заставляв стояти в коридорі, поки інші не поснуть.

На ранок вигнали групи на зарядку. Зайняття для петеушників неприємне і остогидле.

Хто був нахабнішим і дуже хотів спати – прикидався хворим. Нібито боліла голова чи живіт. Хитрощі ці були давно відомі, тож прикидатися треба було добре, щоб не заробити копняка від майстра.

Ромка прикидався майстерно. У нього так часто боліла голова, що вихователі вважали вже його хронічно хворим. Бо й довідку йому весь час видавала медсестра, нібито він дійсно хворіє.

А з вигляду Рома – атлет і красунчик. Видається набагато старшим від багатьох петеушників.

Може саме через це йому і вдалося закадрити медсестру Тамару Олександрівну, років на п'ятнадцять старшу, ніж хлопці.

Як це йому вдалося – ніхто не знає. Інші пробували – нічого не виходило. Вилітали з медпункту, неначе пробка з пляшки. Потім довго не наважувалися сунутися до Олександрівни.

Ромка приходив з медпункту зманіжений. Під заздрісними поглядами одногрупників йшов, немов півень. Щедрості його не було меж. Збирав довкола себе гурт охочих і смаковито з подробицями розповідав, як у них все відбувалося з медсестрою.

Тамара Олександрівна – симпатична, струнка жінка з дуже виразними очима. Вона навіть не здогадувалась, що майже все училище знає, якого кольору у неї нижня білизна та які звуки вона видає, коли падає в Ромчині обійми на медпунктівську кушетку.

У будні в петеушників все розписано-розкладено.

Підйом, зарядка, колоною три рази на день в їдальню до безплатної їжі, колоною в класи-майстерні, де вчать класти рівно й зв'язано цеглу, аби стіна в будинках виходила правильно, затягувати муфту на каналізаційних стоках та все таке інше, до якого у більшості учнів не лежить душа.

Добре, що надоїдливе навчання й армійські порядки перемішуються з можливістю зібратися в закутках двору, ховаючись від вихователів, покурити і посмакувати сороміцькими оповідачками й анекдотами. Часом розпити прямо з горла пляшку дешевого вина на трьох або п'ятьох, і добре, з повним відчуттям дорослості, смачно поматюкатися.

В неділю в гуртожитку залишається тільки зо два десятки петеушників. Інші роз'їжджаються по сільських домівках. Міських хлопців в училищі майже немає.

Не їдуть на село тільки ті, що не ладять з батьками чи бояться важкої сільської роботи, а також ті, що з дитбудинків.

Такий – Гєша Окунський, на прізвище "Окунь". Він збирає тих, хто залишився, і вчить злодійському ремеслу. Сьогодні підуть в універмаг – непомітно підмінити старий неробочий транзистор "Спідола" на новий.

Окунь перед виходом навчає:

– Так, кенти, якщо будете всьо робити, як скажу – не пападьомся... Сделаем капейку... Наш транзістор обклеїм ізалентою. Збоку її надріжем, щоб легко і бистро знімати... Поняли?... Заваліваем в універмаг, в отдел, де радіо продають... Показуем продавщице, шо, тіпа, йдемо со старим транзістором, обклеєним ізалентою... Спокойно праходим до полочек с товаром... Довго, так, тіпа, вибираем, тіпа, приценіваемся. Крутим, вертим новими транзісторами і всьо время питаем ціну. Тіко продавщица убернется, ти – Ромка, переклеюй ізаленту з нашого на новий транзістор. Дальше виходім з новим, тіпа, як со старим... Всьо понятно?... Ну, тада пашлі... І не нада дрейфіть!... Всьо буде путем, тіко держи морду кірпічом!

Задумка вдалася...

Хлопці тут же, на базарі, штовхнули комусь вкрадений новий приймач за півціни... Гроші поділили.

За звичкою, в тролейбусі не платили. В кожного були використані талони, які петеушники збирали на зупинках біля смітників чи на підлозі тролейбусу.

Якщо талончик добре послонявити й покласти в кишенькову книжечку, то пробиті компостером дірочки стають на місце, присихають. Талон тоді – наче не пробитий. Знову можна на компостер. Уважний контролер може помітити підміну, але таких небагато. Головне, аби міліції не було, бо тоді тільки навтьоки.

– Ну шо, пацани?... Удачне діло нада обмить... Пашлі вечєром в рестаран... Врежем, – запропонував Гєша.

– А може в общаге десь приткнемся?... Пойло купим в гастрономі. Дешевле буде, – спробував збити Гєшині плани хтось із компанії.

– Не-а... Не то пальто... Нада фарсануть, – настояв Окунь.

В ресторані замовили горілки, їжі, морозива. Офіціантка спочатку горілку нести відмовилася. Але коли хлопці сказали, що гарно заплатять – згодилася. Правда, обслуговувати не спішила. Все бігала до п'яної компанії, яка гуляла на повну, не то, що хлопці.

– Нада її правчить, стерву, – сказав Геша. – Шоб уваженіє мала.

Коли офіціантка пішла на кухню – хлопці покінчивши з випивкою й закускою дременули з ресторану, перебігли дорогу і сховалися в темряві. Ззаду почулися крики офіціантки та когось з п'яної компанії, але темрява вже надійно сховала петеушників.

Неділя закінчувалася, в гуртожитки народ валив валом. Тягли з села великі сумки набиті їжею. Старшокурсники обходили молодих і забирали все, що притягувало їхню увагу. Ніхто не супротивлявся. Всі звикли до таких порядків. Вихователі в неділю приходили тільки на ніч.

Окунь з компанією знесли в одну кімнату відібране у молодих і засіли вечеряти, обговорювати плани на наступну неділю.

Вирішили: підуть в парк грабувати п'яних. Це – надійний заробіток. П'яні не мають сили чинити опір, не згадають нападників. А то ще й після нападу можуть потрапити в міліцію або витверезник. Тоді вже точно кінці в воду.

Пізно ввечері вихователі знову роблять перекличку. Звіряють, чи всі на місці. Потім оголошують відбій.

Петеушники, втомлені пригодами, довгою дорогою з села, цього разу швидко засинають.

В кімнаті на дванадцять ліжок сьогодні не чути ні шепотіння, ні нічних ходінь.

Весною Ромку разом з групою відправили на практику. Будувати статуправління на вулиці Шопена.

З недобудованого четвертого поверху добре було видно місто, перехожих, дівчат, маленьку мальовничу звивисту річечку Сапалаївку.

Ромка клав простінок, дивився згори на гамірне життя міста і нудьгував. Робота йому не подобалася.

На його радість вона зупинилась, бо закінчився розчин для кладки цегли. Вчора такого розчину привезли аж забагато. Не знали куди дівати, то старий прокурений бригадир наказав Ромці тихенько вилити його з висоти за стіну будови. Там, за стіною, вже було велике звалище битої цегли, різних уламків будівельних матеріалів. Ромку дивувала така безгосподарність і це ще більше знеохочувало його до роботи.

Оскільки розчину не привезли – всі будівельники пішли у вагончик, де засіла за карти, а потім послали Ромку за випивкою.

В гастрономі хлопця за декілька днів вже впізнавали продавці. Тільки він купував цілу сітку-авоську горілки. На всю бригаду.

Пиячити у вагончику почали відразу, коли Ромка прийшов з покупками. Йому, непідготовленому, налили стакан солодкого вина. Самі пили дешеву гірку настойку з гарними назвами: "Звіробій", "Стрілецька". Ромка цієї гіркоти пити не міг. Готовий був залізти під стіл і загавкати, тільки, аби не заставляли пити цю гидоту. В бригаді

зважали на його малолітність – купували пляшку вина.

Неочікувано, вже після закінчення робочого часу, на дворі засигналила машина з розчином.

Треба було йти його розвантажувати. Бригадир взяв з собою Ромку – найбільш тверезого.

Полізли обох по драбині на стіну п'ятого поверху. Потрібно було поставити на розчин дві довгі панелі. Без них завтра не буде, що робити новій зміні.

Ромка дивився, як добре підпилий бригадир став у весь зріст на метровій товщині стіну, спиною до зовнішнього провалля і почав укладати бетонні панелі. Командуючи таким же нетверезим машиністом висотного крану. Найменший невдалий рух не залишив би від бригадира мокрого місця. В хлопця від цієї відчайдушності, сміливості, безбашеності аж в очах потемніло.

– Не бійся, малий, все буде чимчинар'єм... Хіба нам вперше, – кричав до Ромки зі стіни бригадир, побачивши, як хлопець зблід споглядаючи за ним.

Хлопець зрівняв з бригадиром свої подвиги і зрозумів всю їх несерйозність, нікчемність. Згадав, що так, як цей старий, нехтують небезпечною висотою багато хто в бригаді.

На другий день на будову прислали працівників статуправління. Допомогати швидше закінчити для них нову контору.

Ромка бачив, як в деяких з цих помічників тремтіли коліна, як вони від страху висоти ледь не мліли, коли наближалися до краю неогородженої стіни.

Після цього він став дивитися на колег-роботяг вже не з висока й трохи навіть шанобливо.

— // —

Із тридцяти учнів групи М-22, що випустилася того року, мулярами стали тільки двоє.

Декілька хлопців з компанії Геші Окуня пішли в тюрму. Попалися під час нападу – оббирали в парку чергового п'яничку.

Багатьох забрали в армію.

Рома попав в Афган. Через рік прийшло повідомлення, що він згорів в танку.

На території училища йому поставили пам'ятник – герою.

А ще через років п'ятнадцять Рома повернувся з афганського полону. Виявилось, що в танку згорів його напарник, а він чудом вибрався назовні й потрапив у полон.

Не дарма про Рому говорили ще тоді, коли він зумів зняти медсестру: везунчик.

А пам'ятник і досі стоїть. Союз розвалився – нікому до того діла немає.

Як немає вже і самого ПТУ.

Олександр Мінович